

MICROFINANCE CENTRE

Włączenie finansowe w Polsce

Lipiec 2014

Badanie stopnia włączenia w system finansowy

- Pierwsze badanie, w którym kompleksowo ocenione zostaną warunki dostępu i wynikające z nich korzystanie z produktów i usług finansowych
- Projekt finansowany jest przez MetLife Foundation dotyczy włączenia finansowego osób fizycznych i MŚP
- W badaniu wykorzystywane są dane ze źródeł lokalnych i międzynarodowych, szczególnie podczas analiz porównawczych

projekt finansowany przez

**MetLife
Foundation**

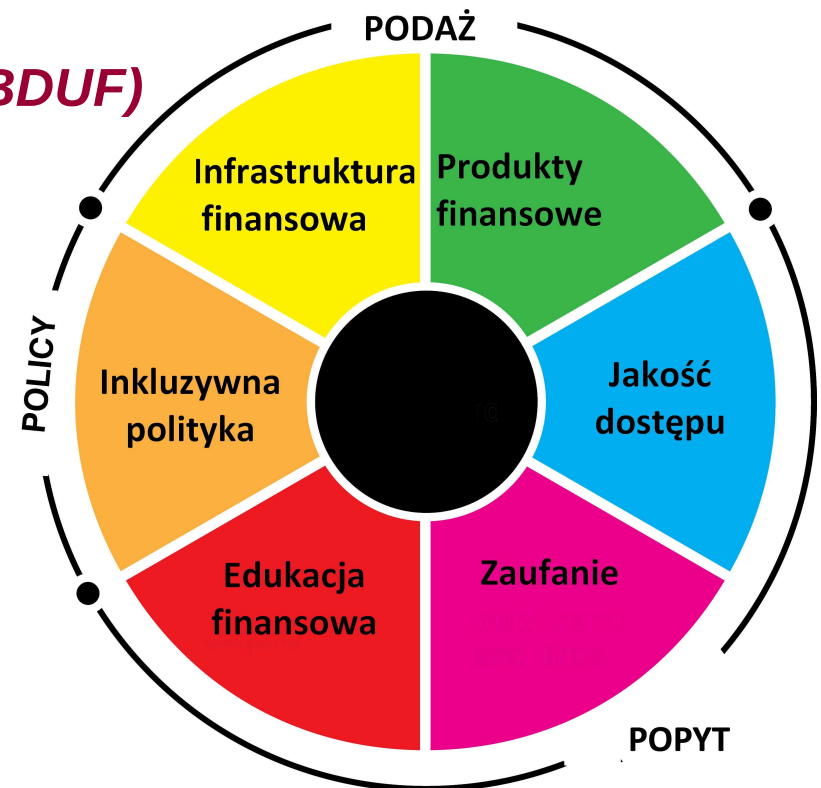
Metodologia MFC do oceny stopnia włączenia w system finansowy

- **Wskaźnik Wykorzystania Usług Finansowych (WUF)** to podstawowa miara włączenia finansowego, pokazująca całkowite włączenie i wykluczenie, jak również włączenie/wykluczenie z poszczególnych grup usług.

- **Bilans Dostępności Usług Finansowych (BDUF)**

bierze pod uwagę warunki dostępu do usług finansowych z trzech perspektyw:

- strona podaźowa
- strona popytowa
- strona regulacyjna

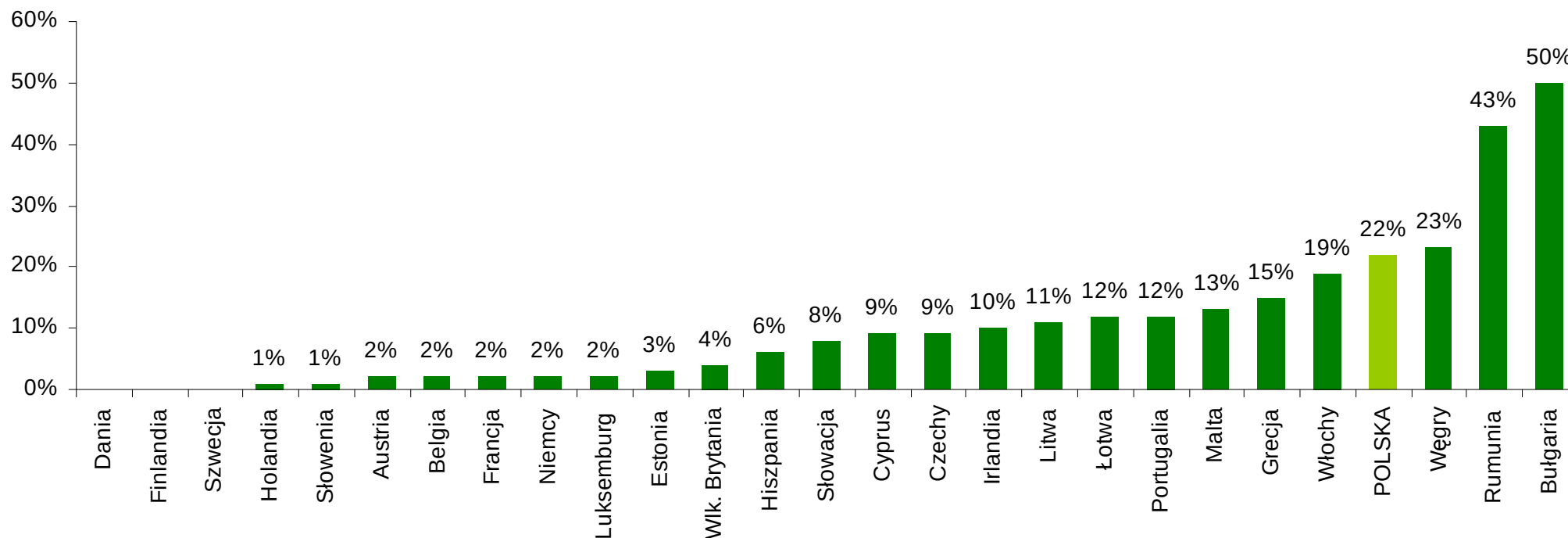

REZULTATY

***Wskaźnik Wykorzystania Usług Finansowych
WUF***

Wskaźnik Wykorzystania Usług Finansowych (WUF)

Odsetek osób wykluczonych finansowo (% dorosłych nie korzystających z żadnych usług finansowych)

Źródło: Eurostat Special Eurobarometer 2011

- Polska jest na czwartym miejscu w Unii Europejskiej pod względem liczby osób wykluczonych finansowo.
- Co piąty dorosły Polak nie korzysta z żadnych usług finansowych.

Wskaźnik Wykorzystania Usług Finansowych (WUF)

Bardzo szczegółowo zbadane korzystanie z kont osobistych i płatności bezgotówkowych w szeregu badań:

- T. Koźliński „Zwyczajne płatnicze Polaków” NBP Departament Systemu Płatniczego, maj 2013
- „Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków” Quality Watch dla NBP, grudzień 2012

Dodatkowo:

- Diagnoza Społeczna 2013
- PBS Loyalty Benchmark 2012
- Global Findex (Gallup Opinion Poll dla Banku Światowego) 2011
- Eurostat – Special Eurobarometer 2011

Dogłębnie zbadane poszczególne tematy - oszczędności i inwestycje

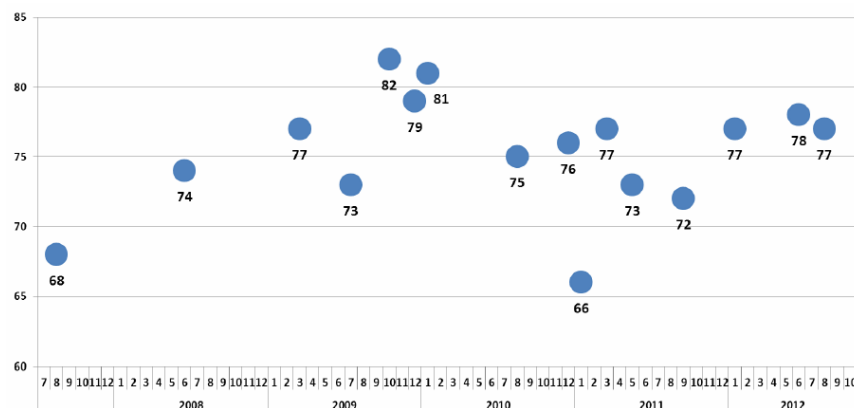
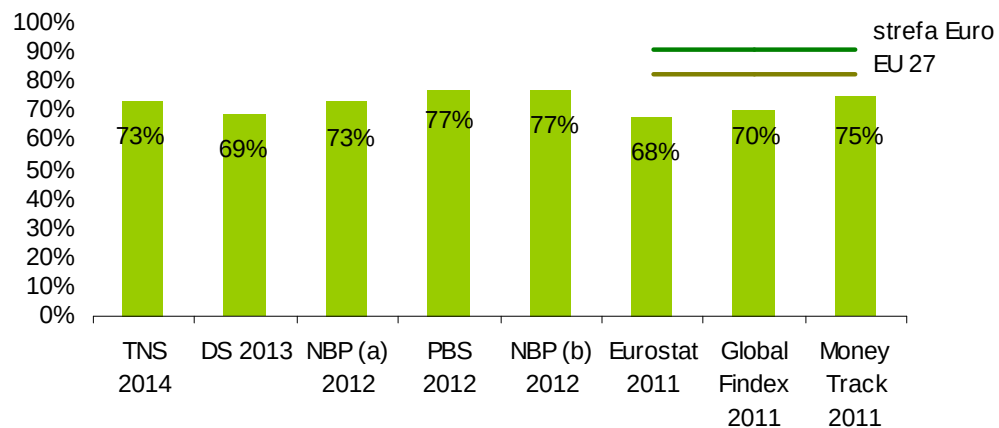
- „Postawy Polaków wobec oszczędzania” TNS dla Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowy 2013
- „Podejście Polaków do inwestowania” TNS

Niektóre dane dostępne również w postaci statystyk raportowanych przez instytucje

- liczba ubezpieczonych
- konta emerytalne IKE/IKZE

WUF – konta i płatności

Posiadanie konta bankowego (% dorosłych)

Odsetek dorosłych posiadających konto w województwach w porównaniu do średniej

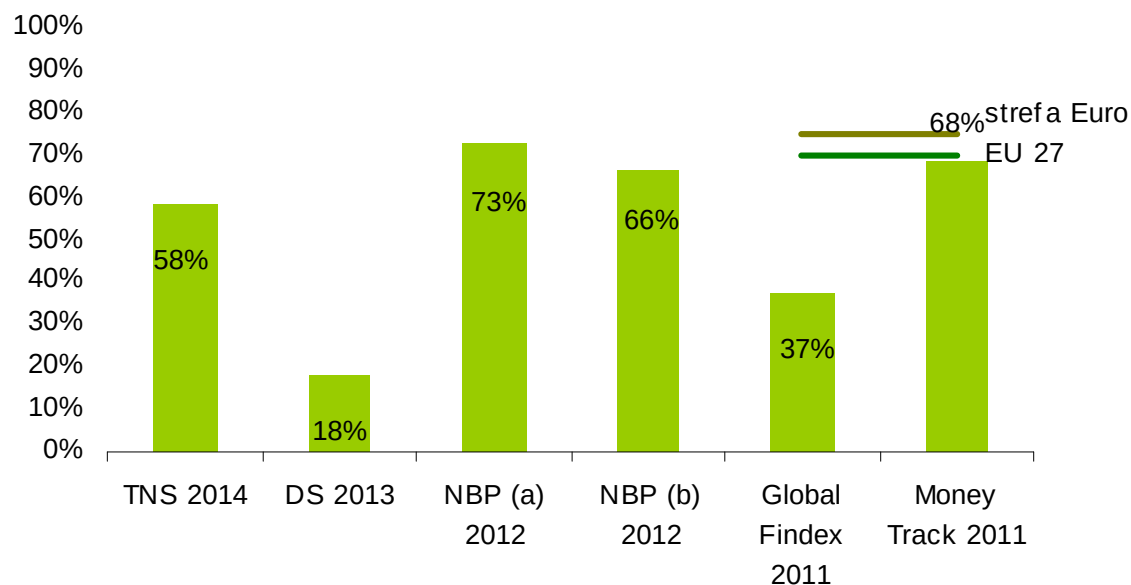
Źródło: Diagnoza Społeczna 2013

Czynniki wykluczenia:

- wiek poniżej 24 i powyżej 55 lat
- wykształcenie podstawowe
- wieś
- świadomość niewiedzy

WUF – konta i płatności

Posiadanie karty debetowej (% dorosłych)

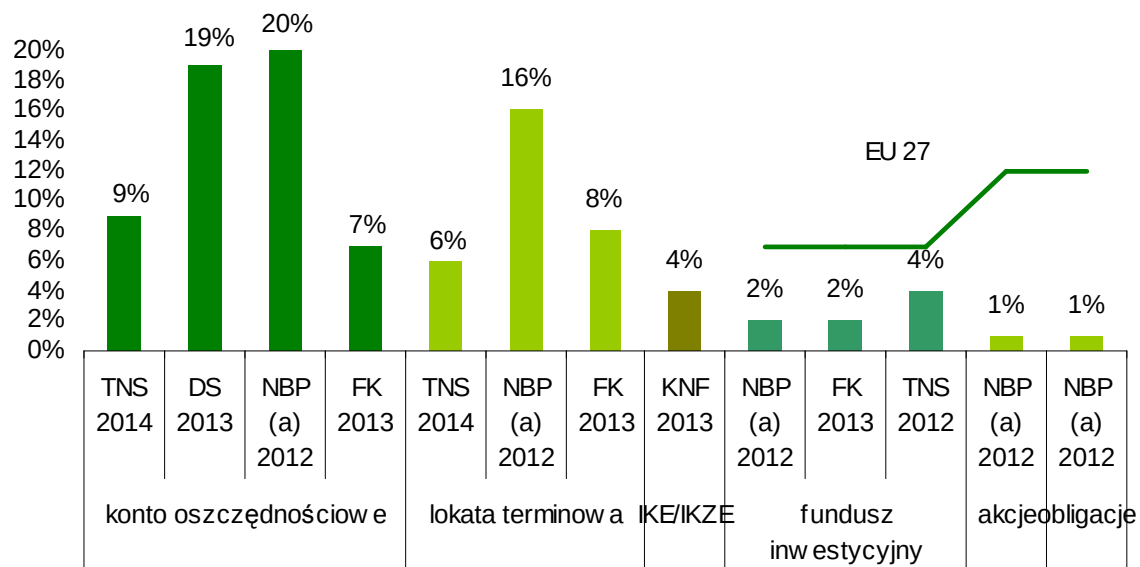

Internetowy dostęp do konta: ok. 40% Polaków korzysta z dostępu do konta przez internet i/lub dokonuje przelewów internetowych

Płatności mobilne: 6% korzysta z dostępu do konta przez telefon komórkowy

WUF – oszczędności i inwestycje

Posiadanie produktów oszczędnościowych
(% dorosłych)

Odsetek dorosłych posiadających konto oszcz.
w województwach w porównaniu do średniej

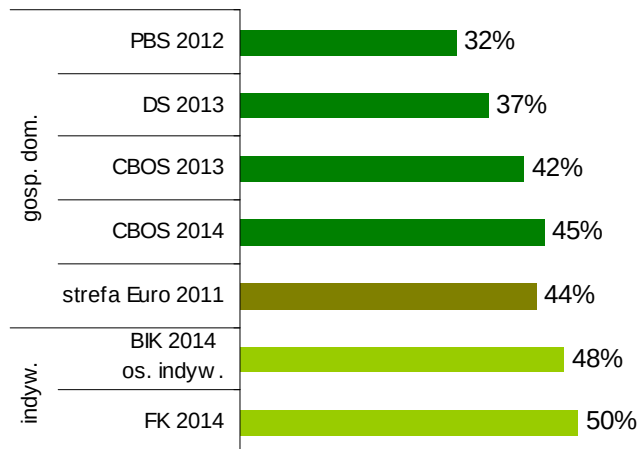
Źródło: Diagnoza Społeczna 2013

- Duże różnice w wynikach z poszczególnych badań
- Nie więcej niż 1/5 Polaków posiada konto oszczędnościowe

WUF - kredyty

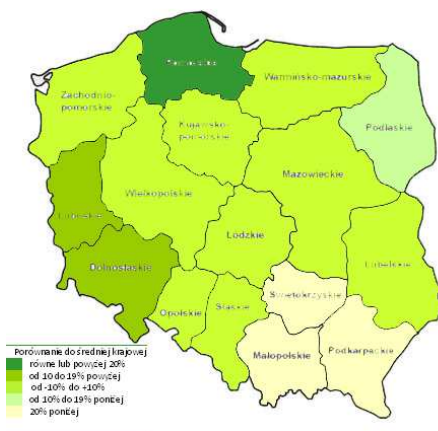
Posiadanie kredytu

(% os. indywidualnych i gosp. domowych)

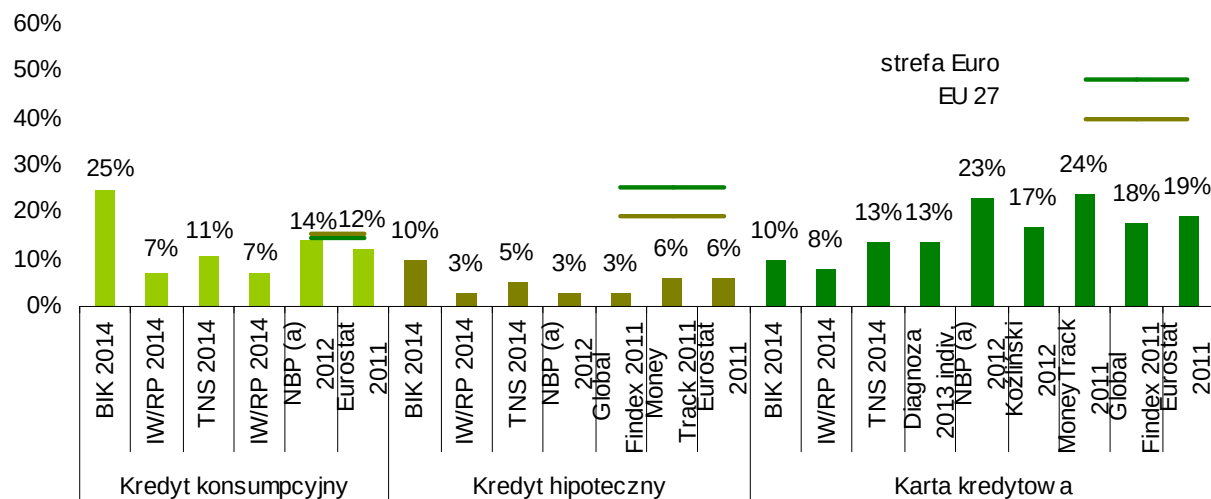
- ok. 45% gospodarstw domowych i 50% osób indywidualnych spłaca jakiś kredyt
- poziom ukredytownienia poniżej średniej dla Unii Europejskiej
- niewielkie zróżnicowanie geograficzne

Odsetek gosp. dom. spłacających kredyt wg. województw w porównaniu do średniej krajowej

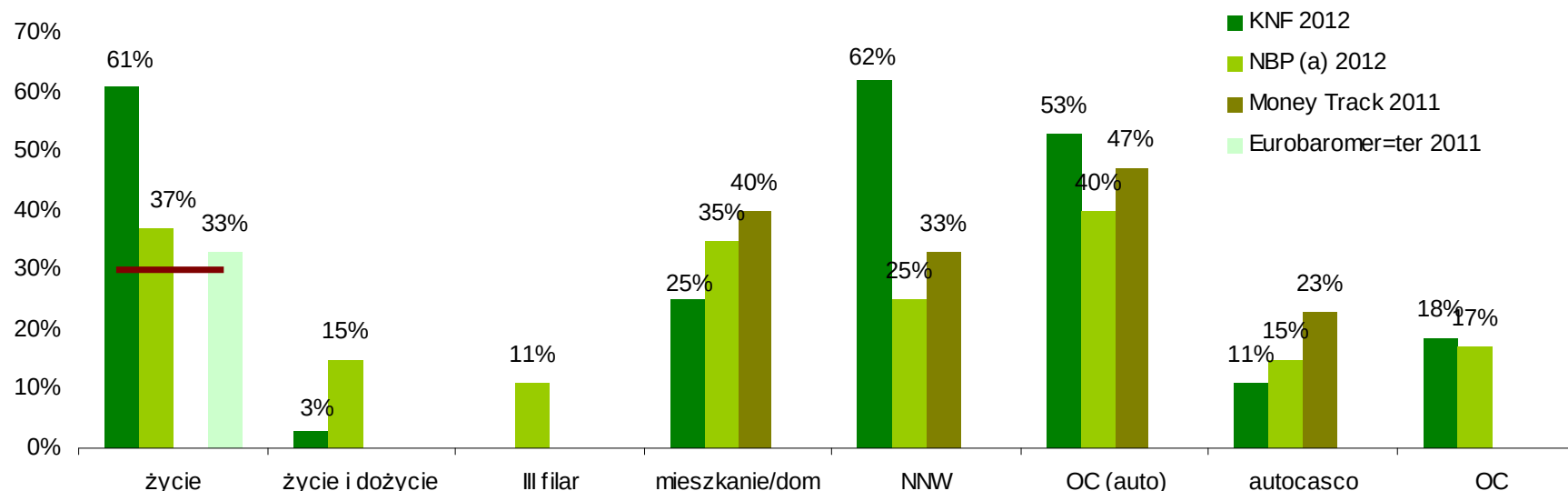
Źródło: Diagnoza Społeczna 2013

Odsetek dorosłych z aktywnym kredytem (% dorosłych)

WUF - ubezpieczenia

Odsetek dorosłych posiadających ubezpieczenie (% dorosłych)

Duże różnice pomiędzy danymi z różnych źródeł.

Wg. badania NBP:

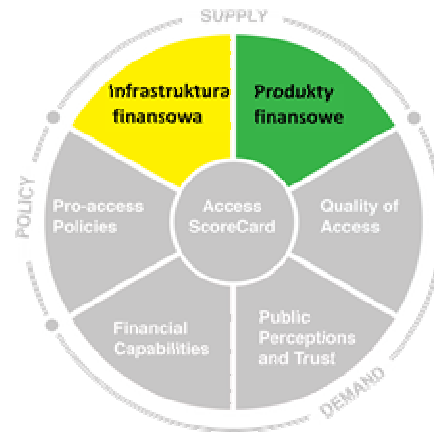
Główni użytkownicy ubezpieczeń: mieszkańcy regionu północnego

Czynniki sprzyjające: przekonanie o wysokiej wiedzy finansowo-ekonomicznej, świadomość korzyści, zaufanie do instytucji ubezpieczeniowych

Podsumowanie

- 1/5 Polaków jest wykluczona finansowo
- ponad 70% dorosłych posiada konto w banku lub SKOKu
- wysoki odsetek (40%) korzysta z konta przez internet
- niski odsetek (6%) korzysta z konta przez telefon komórkowy
- tylko 20% posiada konto oszczędnościowe lub lokatę terminową
- 30-40% gospodarstw domowych spłaca kredyt
- ok. 1/3 dorosłych posiada ubezpieczenie na życie

- duże różnice w wynikach różnych badań
- z wyjątkiem ubezpieczeń, wskaźniki korzystania z usług finansowych są poniżej średniej europejskiej

Bilans Dostępności Usług Finansowych (BDUF)

Strona popytowa

BDUF – Infrastruktura finansowa

Dane na temat infrastruktury instytucji finansowych dostępne ze źródeł międzynarodowych i lokalnych:

Źródła lokalne:

NBP – „Rozwój systemu finansowego w Polsce” ,2012 (dane roczne)

GUS - „Monitoring Banków”, 2012 (dane roczne)

KNF – „Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w 2013 r.”
(dane kwartalne)

KNF – „Raport o sytuacji banków”, 2013 (dane kwartalne)

PZFP – „Rynek funduszy pożyczkowych w Polsce”, 2012 (dane roczne)

Źródła międzynarodowe:

MFWS – IMF Financial Access Survey 2012

EBC – Structural Indicators 2012

BDUF – Infrastruktura finansowa

Różnorodność instytucji finansowych

Następujące typy instytucji dostarczają usług finansowych dla ludności:

- Banki komercyjne
- Banki spółdzielcze
- Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe
- Firmy ubezpieczeniowe
- Fundusze inwestycyjne
- OFE
- Podmioty maklerskie
- Fundusze pożyczkowe
- Firmy pożyczkowe (parabanki)
- Kantory, lombardy
- Poczty

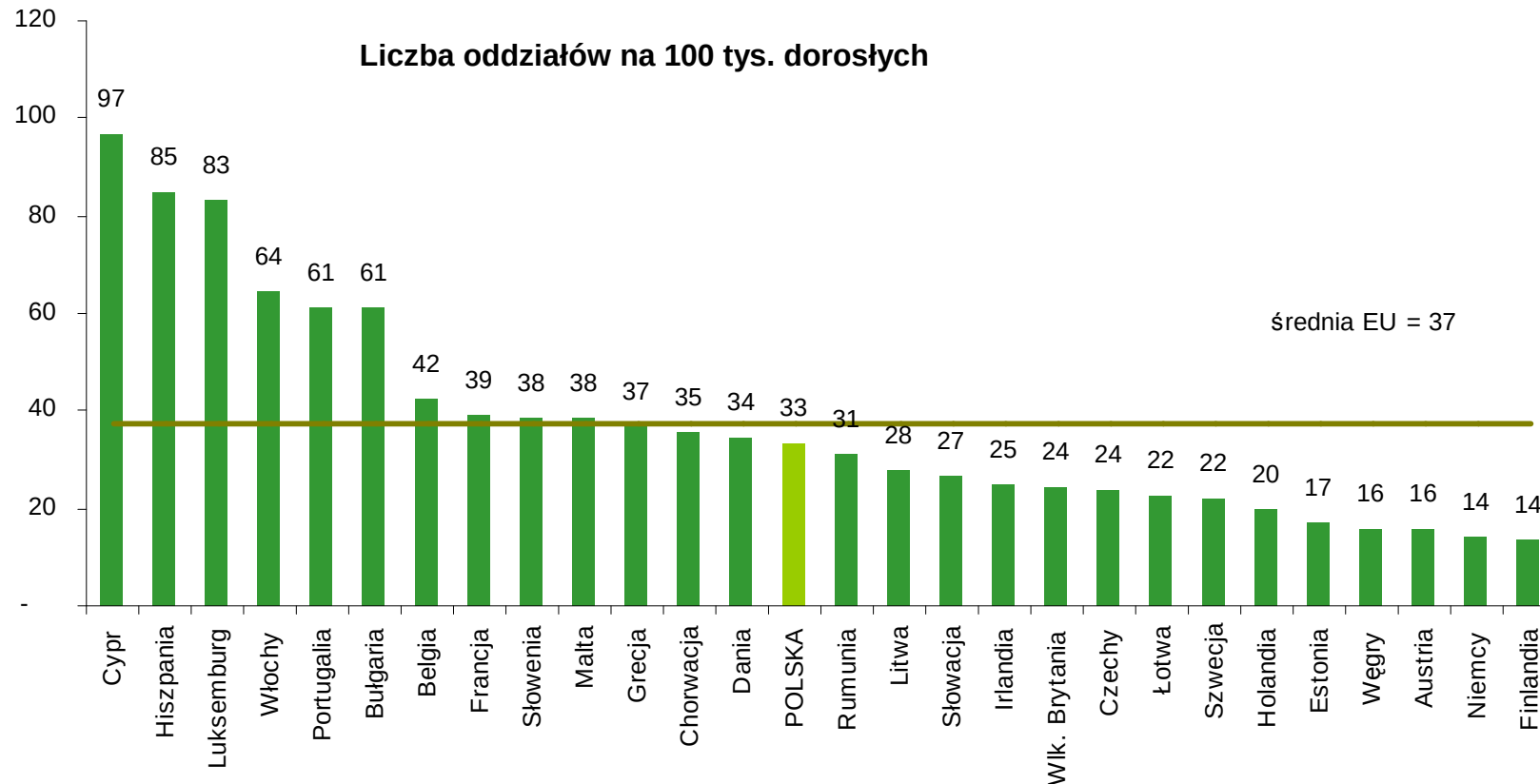

BDUF – Infrastruktura finansowa

Banki:

41 banków komercyjnych i 571 banków spółdzielczych ma łącznie ok. 15 tys. oddziałów: oddziały własne, filie, oddziały partnerskie

Średnio - **47** oddziałów na 100 tys. dorosłych

Źródło: IMF Financial Access Survey 2012

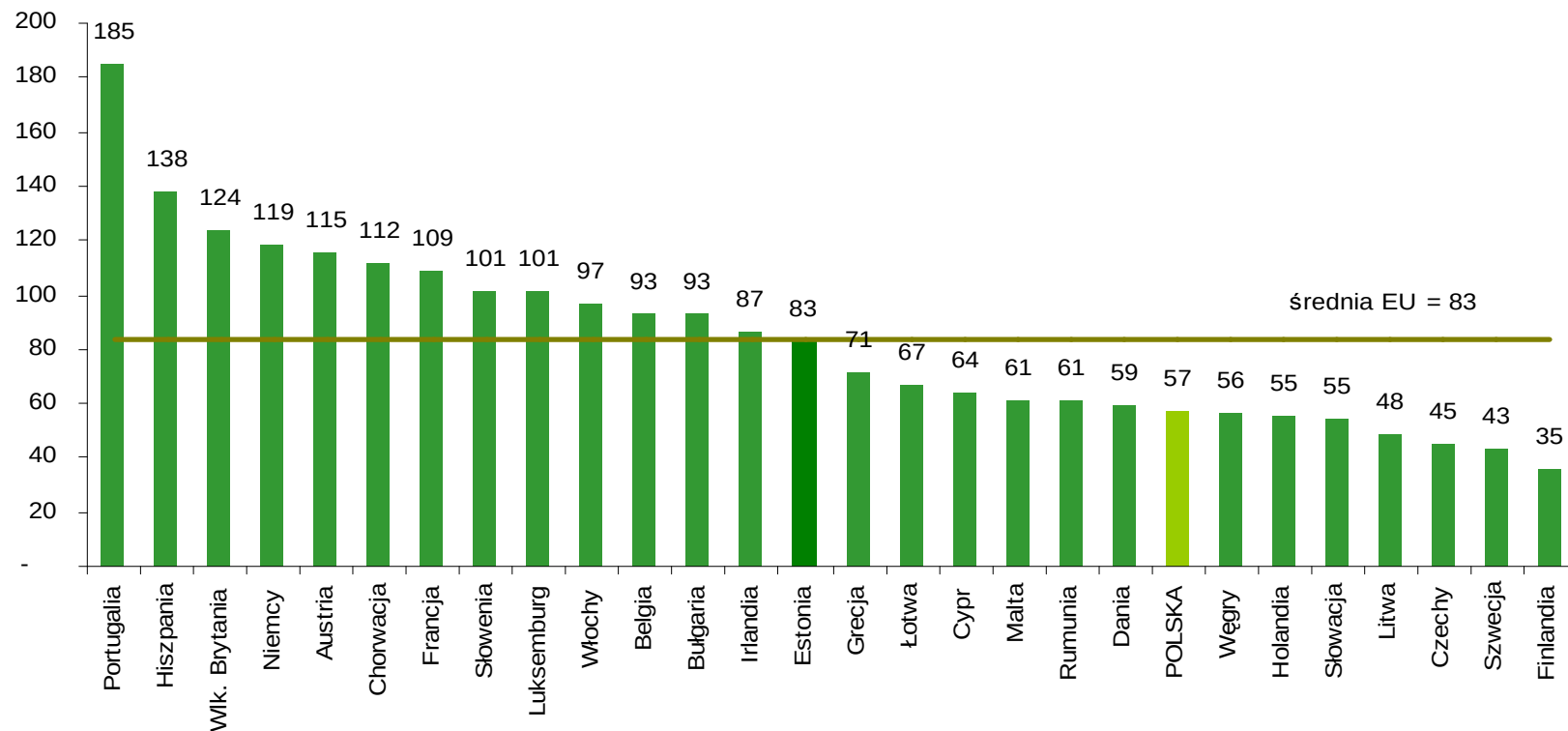

BDUF – Infrastruktura finansowa

Bankomaty:

19 tys. bankomatów w Polsce, czyli **57** na 100 tys. dorosłych

Liczba bankomatów na 100 tys. dorosłych

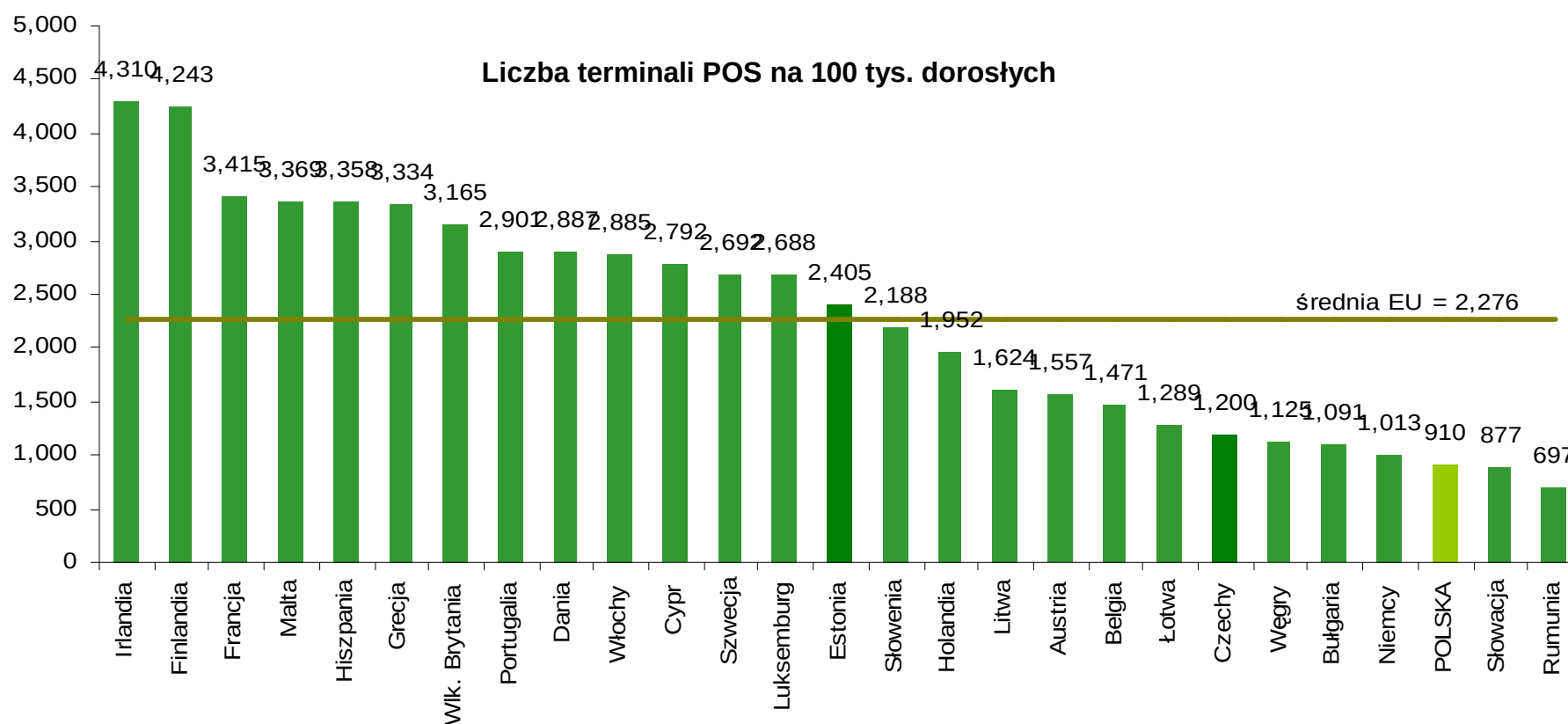

BDUF – Infrastruktura finansowa

Terminale POS

Ponad 290 tys. terminali POS, czyli ok. **900** na 100 tys. mieszkańców – o wiele mniej niż w większości krajów Unii Europejskiej

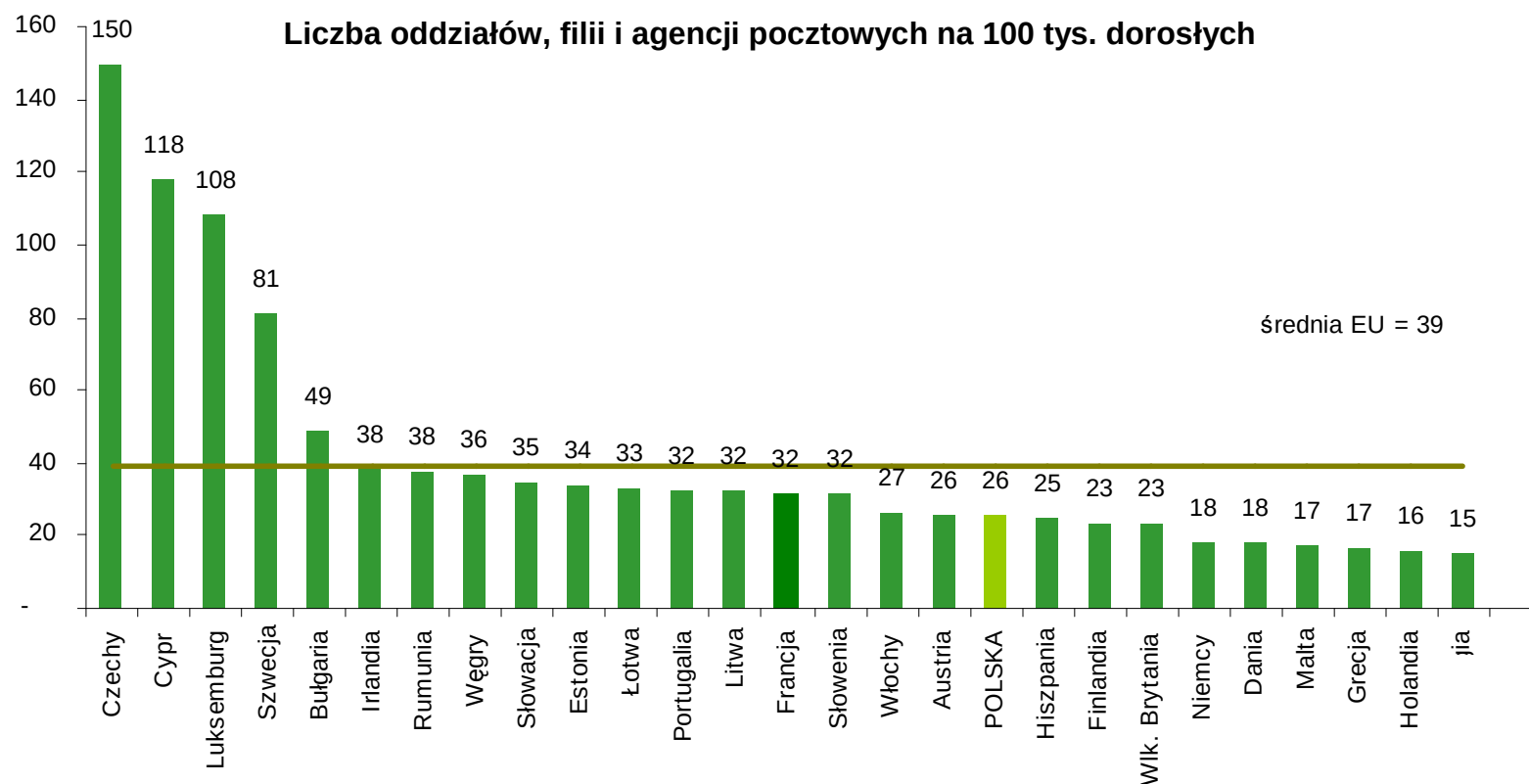
Źródła: Europejski Bank Centralny 2012

BDUF – Infrastruktura finansowa

Poczty

7,800 oddziałów poczt w Polsce, czyli **23.8** na 100 tys. dorosłych mieszkańców

Źródło: Eurostat 2010

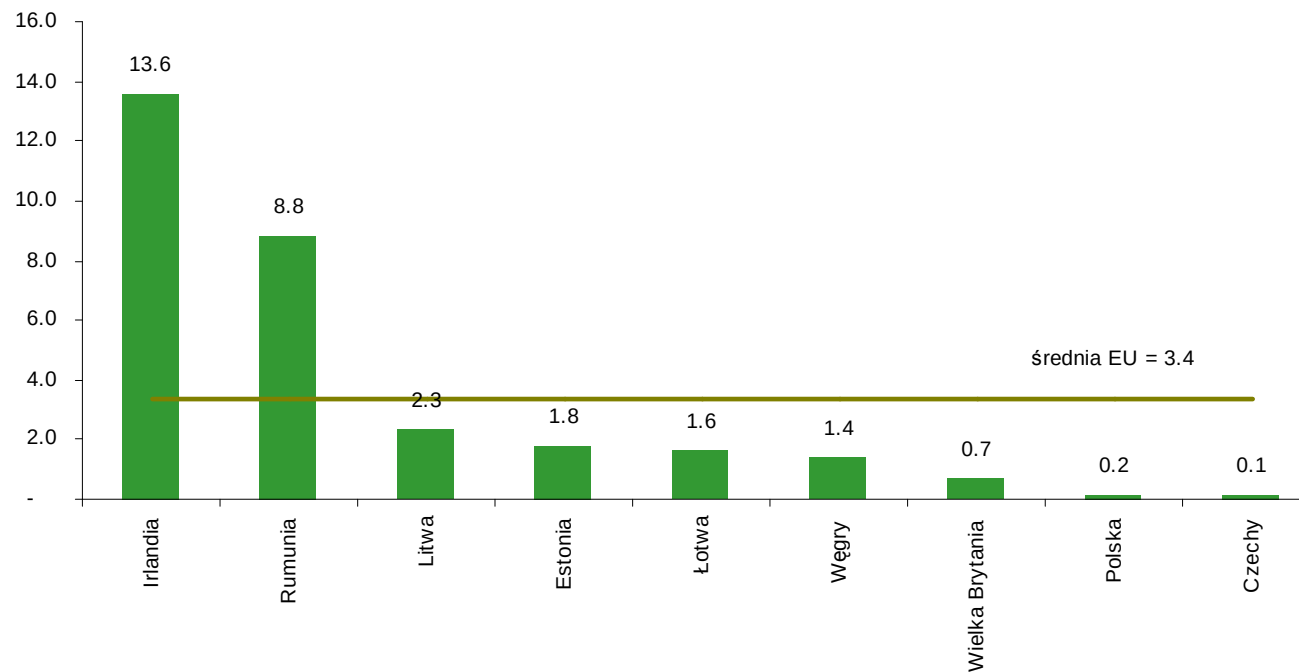

BDUF – Infrastruktura finansowa

SKOKi

2,076 oddziałów spółdzielczych kas w Polsce, czyli **6.3** na 100 tys. dorosłych mieszkańców

Liczba kas spółdzielczych na 100 tys. dorosłych

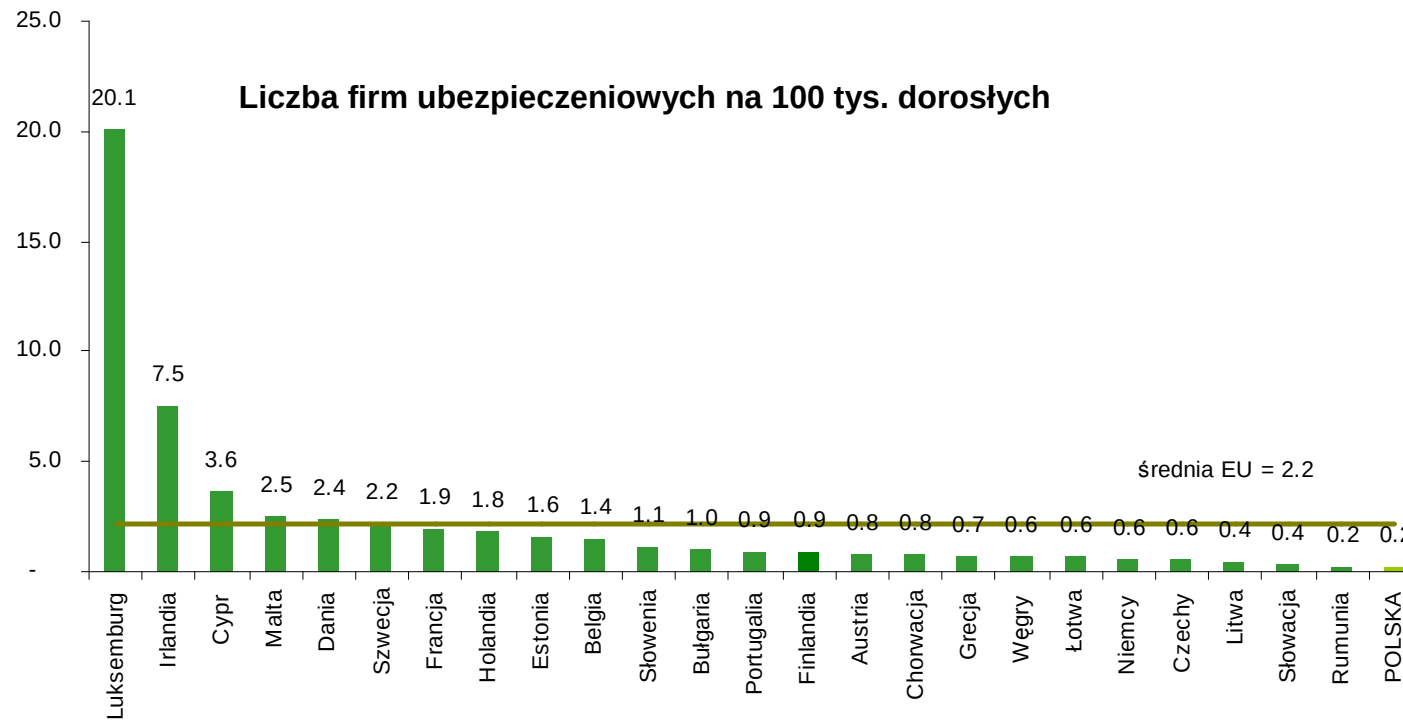

BDUF – Infrastruktura finansowa

Firmy ubezpieczeniowe:

- Niska penetracja rynku pod względem liczby instytucji – na ostatnim miejscu w EU
- 34 tys. agentów ubezpieczeniowych, czyli **105** agentów na 100 tys. dorosłych

Źródła: IMF FAS 2012

BDUF – Infrastruktura finansowa

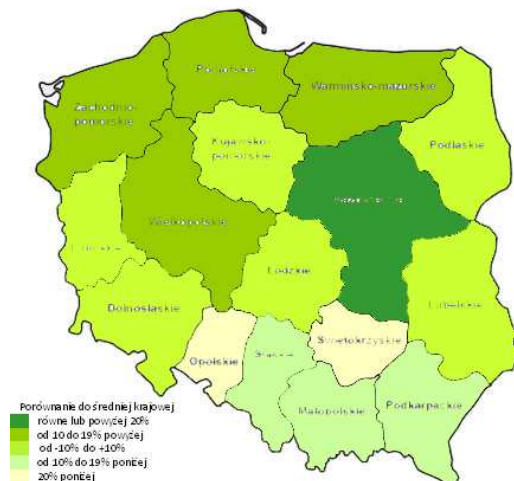
Pozostałe typy instytucji

Agencje finansowe	22,500 oddziałów
Kantory wymiany walut	1,729 oddziałów
Fundusze inwestycyjne, private equity	52 instytucje
Fundusze pożyczkowe	87 instytucji
Firmy pośrednictwa kredytowego	400 instytucji
Parabanki	47 instytucji (stacjonarnych i internetowych)
Lombardy	?????

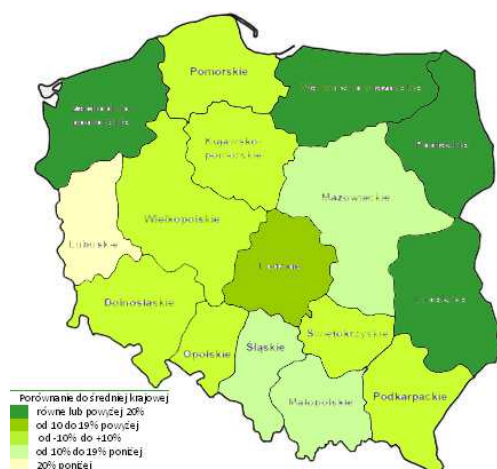
BDUF – Infrastruktura finansowa

Liczba oddziałów banków i pośredników finansowych w województwach w porównaniu do średniej krajowej

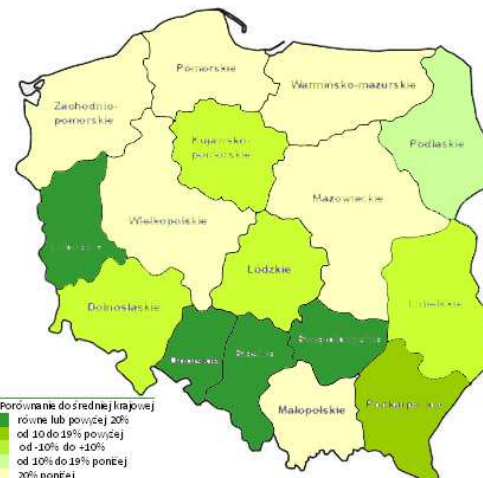
Źródła: www.bazy.hoga.pl za NBP

Liczba oddziałów, filii i i agencji pocztowych w województwach w porównaniu do średniej krajowej

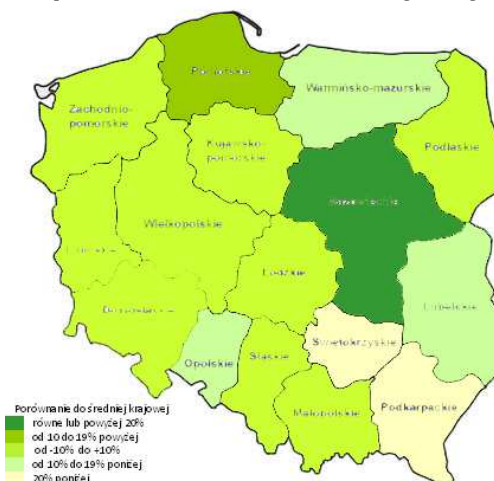
Źródła: www.poczta-polska.pl

Liczba oddziałów SKOK w województwach w porównaniu do średniej krajowej

www.skok.pl

Liczba bankomatów w województwach w porównaniu do średniej krajowej

www.karty.pl

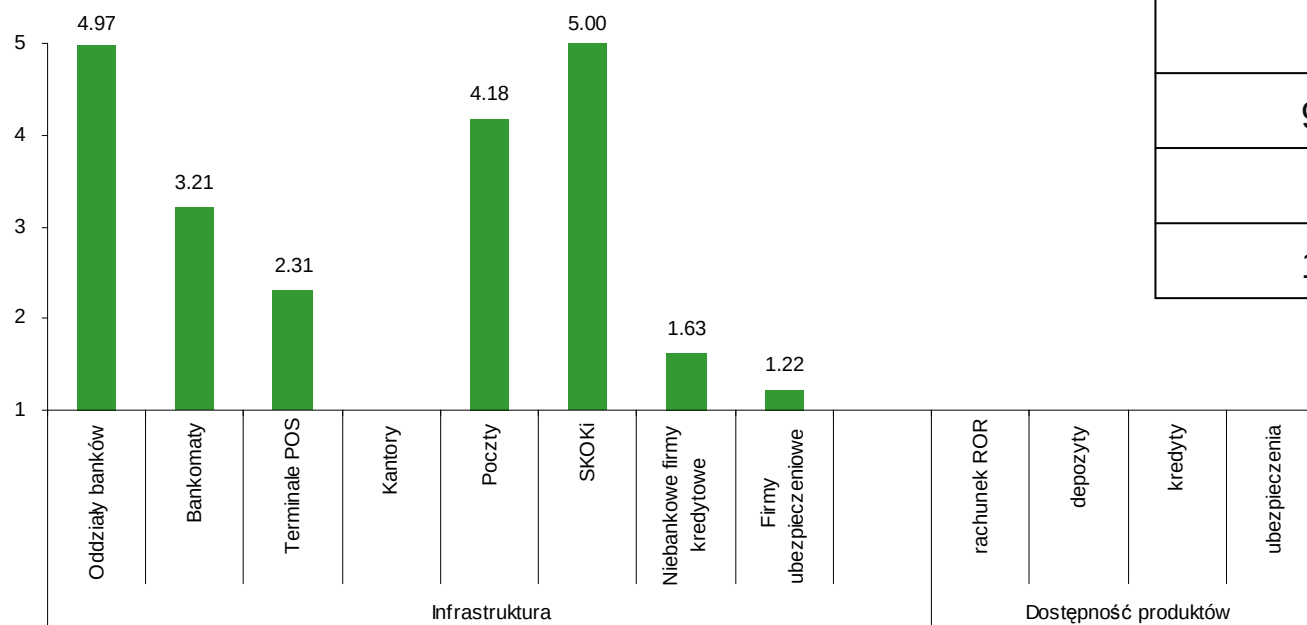

BDUF – Produkty finansowe

brak badań podsumowujących ofertę instytucji finansowych

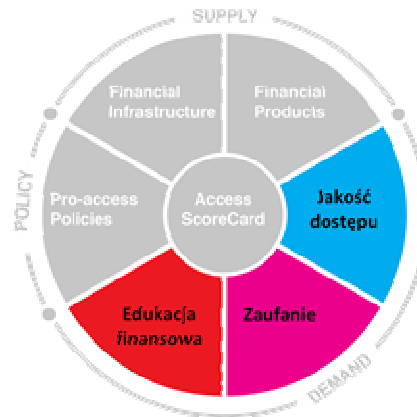

BDUF – podsumowanie

Na 100 tys. dorosłych przypada:	
47	oddziałów banków
9	oddziałów SKOK
57	bankomatów
900	terminali POS
24	poczty
105	agentów ubezpieczeniowych

W porównaniu do średniej dla krajów strefy euro oddziały banków przeważają nad innymi punktami dostępu/transakcji bankowych.

Bilans Dostępności Usług Finansowych (BDUF)

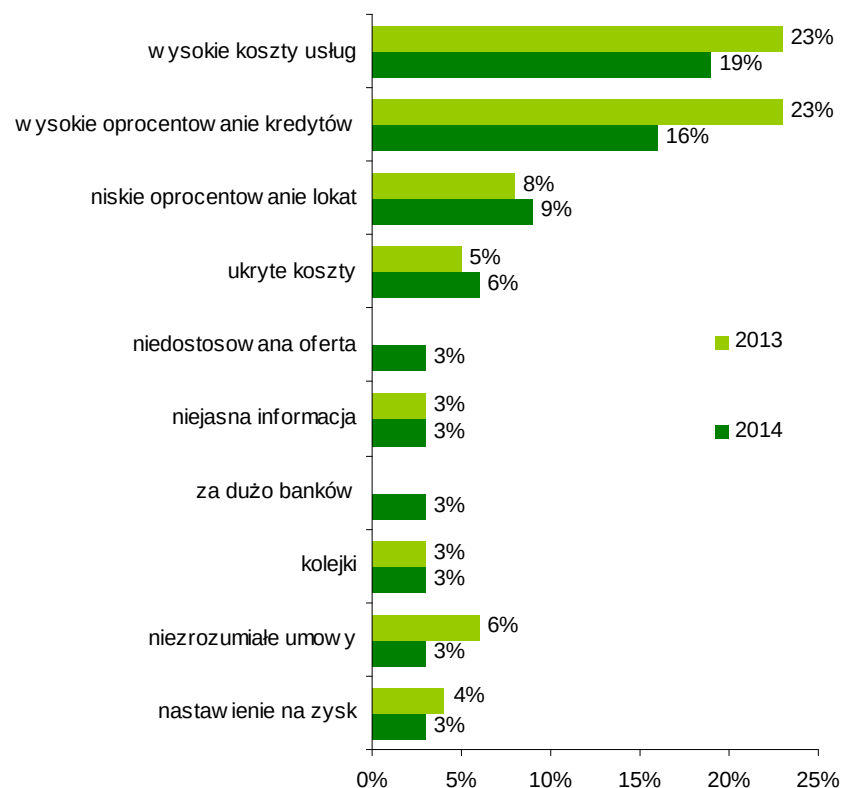
Strona podaźowa

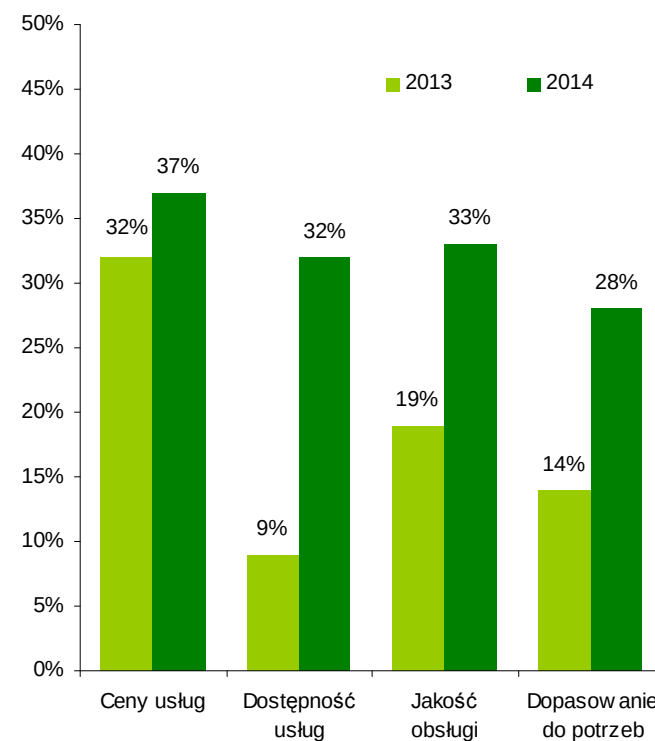
BDUF – Jakość dostępu

- brak szczegółowych badań na temat poszczególnych aspektów dostępności produktów finansowych
- z badania dla ZBP wynika, że najslabiej oceniana jest opłacalność korzystania z usług banków, ale obserwowana jest poprawa dostępności, jakości i dopasowania oferty

Słabe strony banków działających w Polsce (% dorosłych)

Indeks netto percepcji zmian

Źródło: „Wizerunek polskiego sektora bankowego” TNS dla ZBP, 2014

Indeks netto przedstawia różnicę pomiędzy liczbą respondentów zauważających wzrost skali zjawiska a liczbą respondentów obserwujących spadek. Indeks przyjmuje wartości od -100% do +100%

Zaufanie

Jakie były badania dotyczące zaufania?

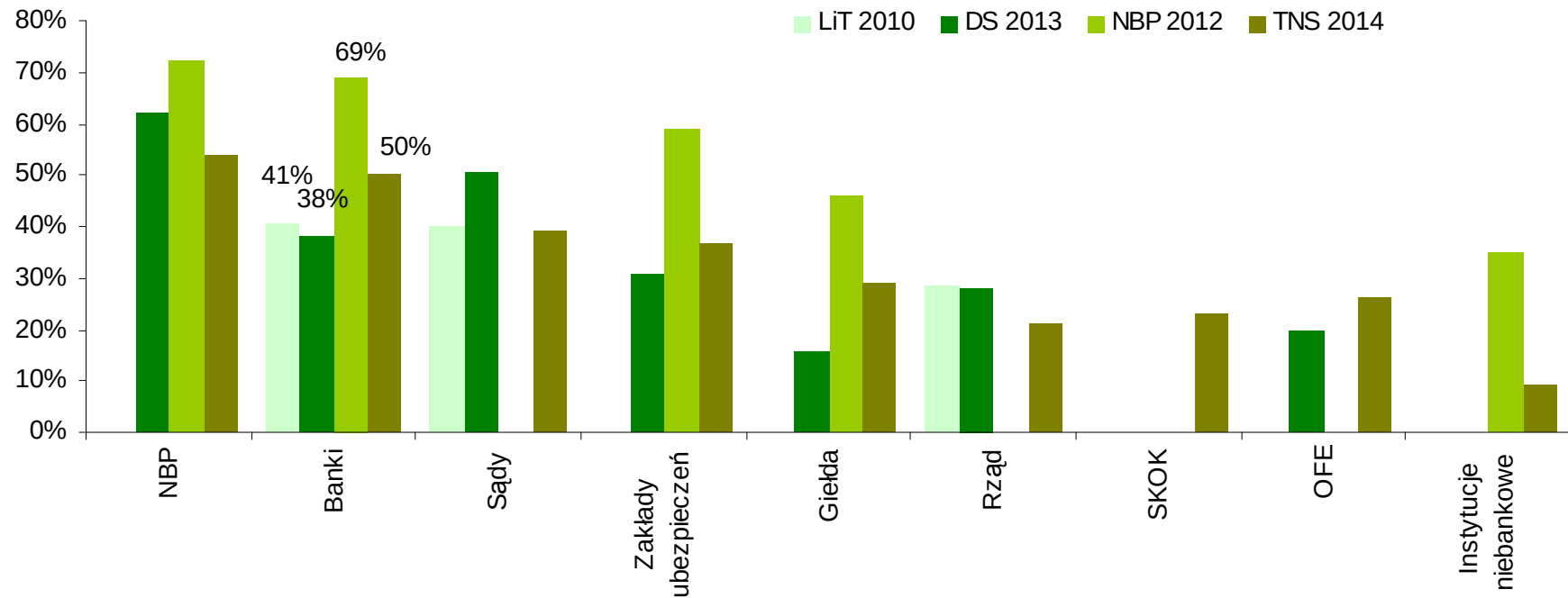
Termin	Nazwa badania	Wskaźniki
2014	„Wizerunek polskiego sektora bankowego” TNS dla ZBP	Zaufanie do: Banku, z którego korzysta, NBP, banków w Polsce, w Europie, na świecie, władz (rząd, parlament, lokalne), sądów, funduszy inwest., SKOKów, parabanków, firm ubezpieczeniowych, BFG, US, ZBP, KNF, ZUS GPW, OFE, KIR
2013	Diagnoza Społeczna	Zaufanie do: -NBP, banków, towarzystw ubezpieczeniowych, GPW, OFE, prezydenta, rządu, policji, sejmu, parlamentu europejskiego
2012	“Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków” Quality Watch dla NBP	Zaufanie do: NBP, banków, towarzystw ubezpieczeniowych, KNF, GPW, niebankowych instytucji oferujących kredyty i lokaty
2012	Gallup Opinion Poll	Zaufanie do instytucji finansowych lub banków
08/2012	„Zaufanie do banków” Komunikat z badań CBOS	Zaufanie do banków
2010	„Life in Transition II” EBOR	Zaufanie do banków i systemu finansowego

Zaufanie

Duże rozbieżności w wynikach:

- **38-69%** dorosłych w Polsce ma zaufanie do banków
- banki są w czołówce pod względem zaufania
- wysokie zaufanie do NBP

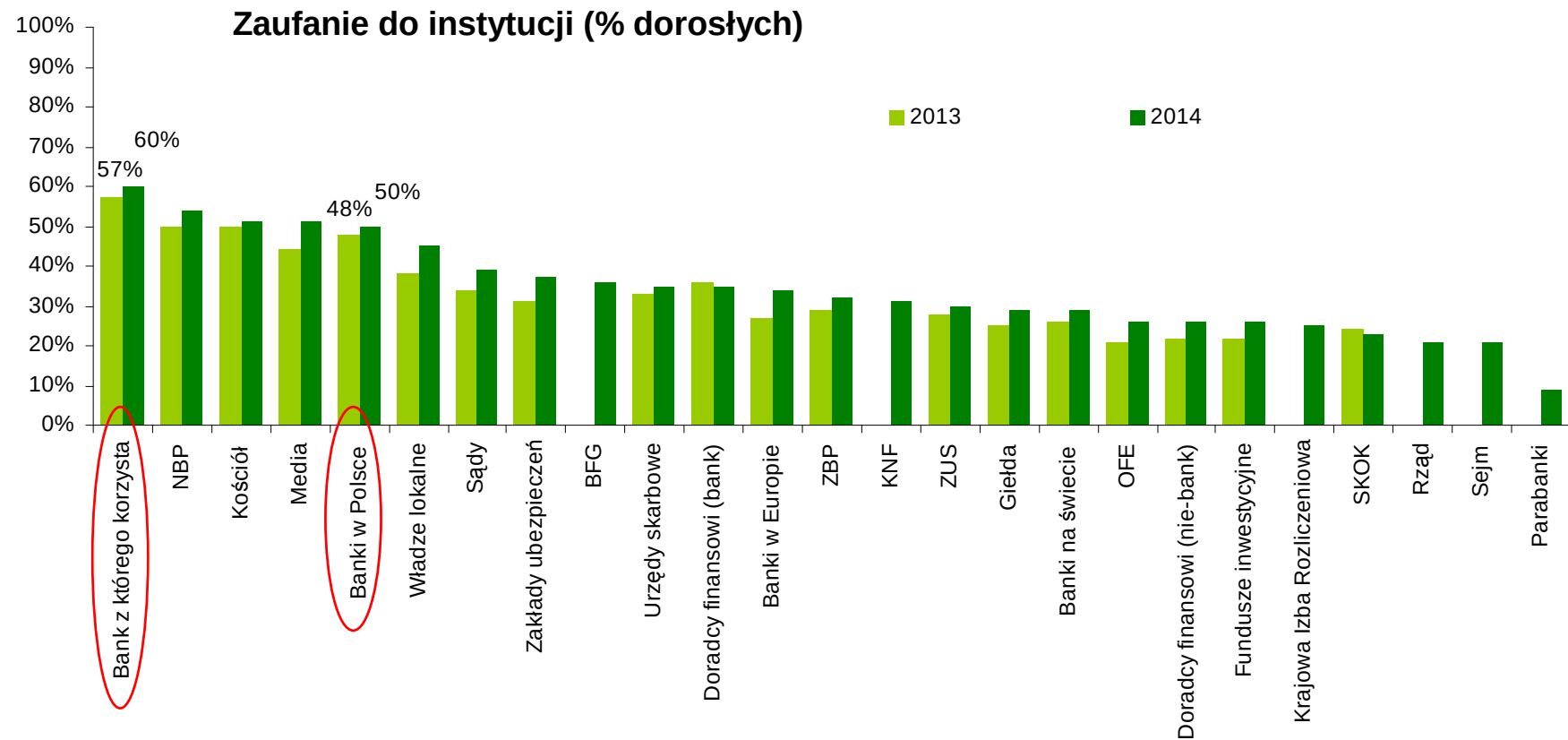

Zaufanie

WG. badania TNS dla Związku Banków Polskich:

- zaufanie do banków wzrosło w 2014, podobnie jak do większości instytucji
- zaufanie jest najważniejszym czynnikiem przy wyborze banku

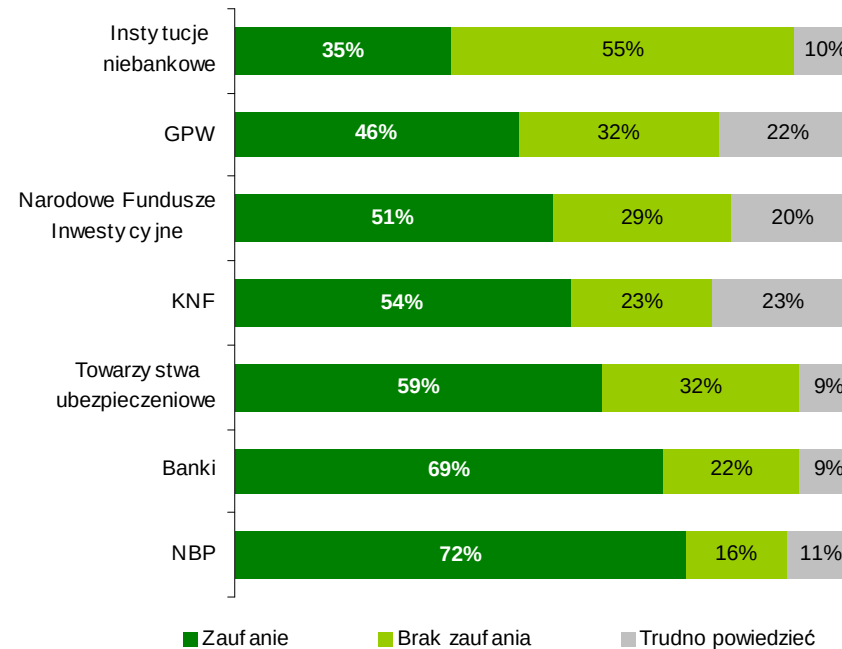
Źródło: „Wizerunek polskiego sektora bankowego” TNS dla ZBP, 2014

Zaufanie

Wg. badania NBP:

- najniższe zaufanie do banków zaobserwowano wśród osób 65+, emerytów, bezrobotnych, nisko wykształconych oraz o niskiej ocenie własnych warunków materialnych
- wysokie zaufanie wśród osób korzystających z usług banków, szczególnie jeśli z kilku banków

Źródła: "Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków" Quality Watch dla NBP, 2012

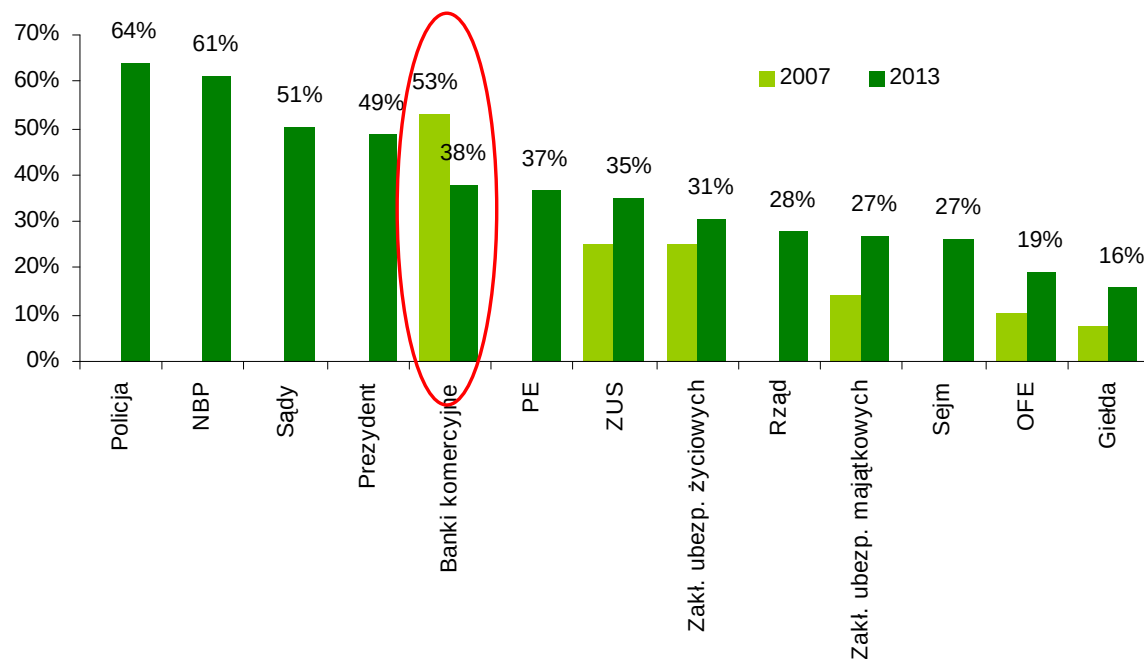

Zaufanie

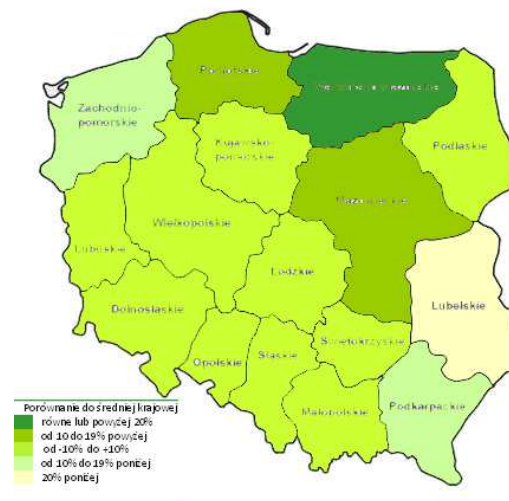
Wg. Diagnozy Społecznej:

- znaczny spadek zaufania pomiędzy 2007-2013
- w porównaniu z innymi instytucjami rynku finansowego – banki nadal najwyższej cenie
- w województwach – najwyższe zaufanie do banków w warmińsko-mazurskim

Zaufanie do instytucji (% dorosłych)

Zaufanie do banków komercyjnych w województwach w porównaniu do średniej krajowej

Źródło: Diagnoza Społeczna 2013

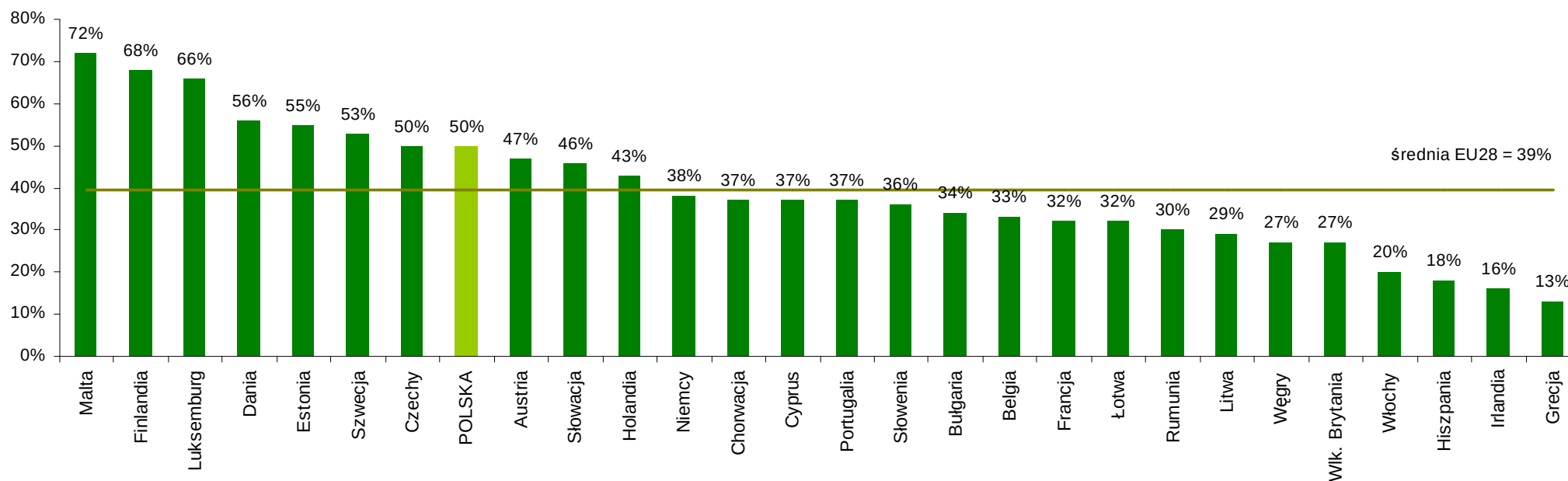

Zaufanie

Wg. Instytutu Gallupa:

- w porównaniu z innymi krajami – zaufanie do banków w Polsce jest znacznie powyżej średniej w Unii Europejskiej

Zaufanie do instytucji finansowych lub banków (% dorosłych)

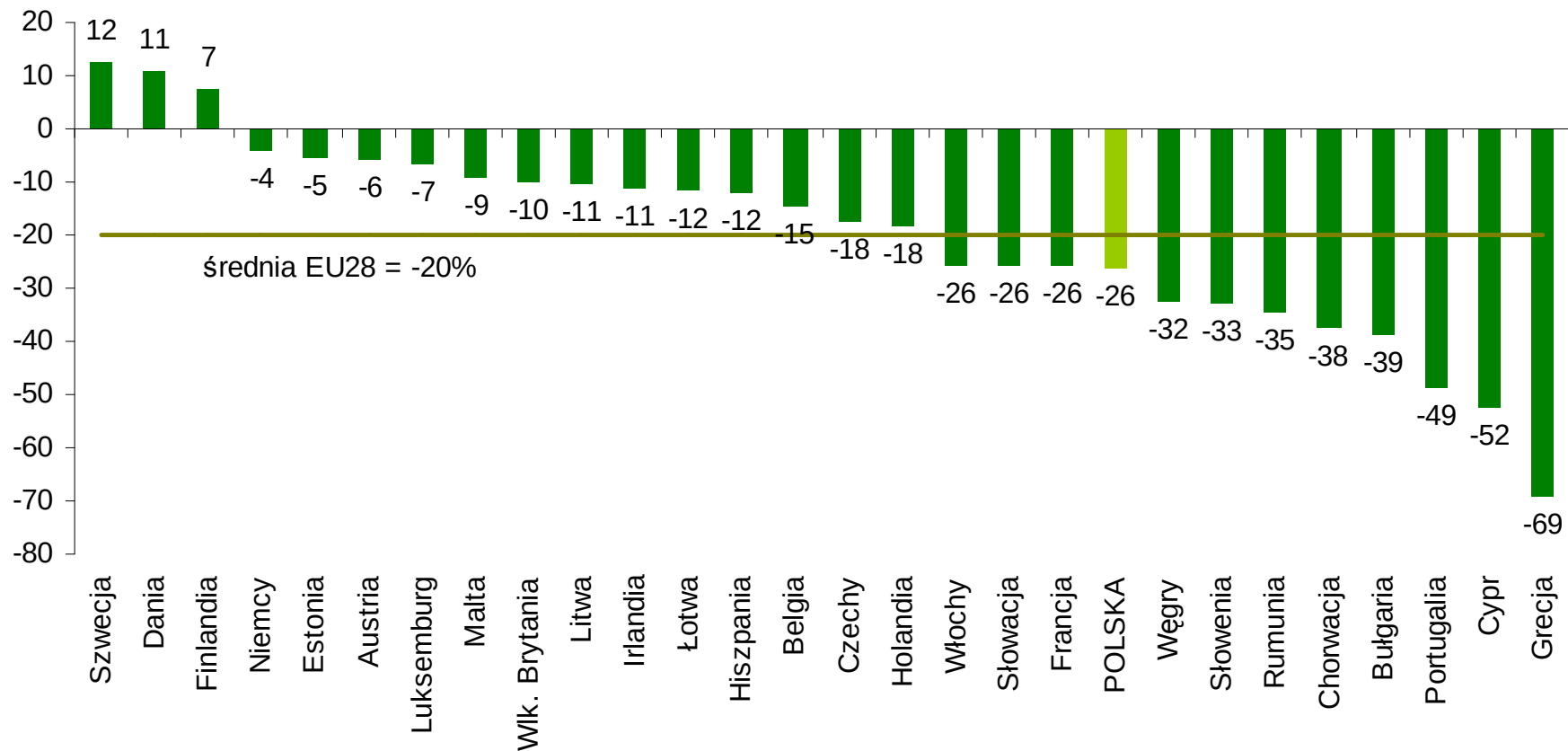
Źródło: Gallup Opinion Poll 2012

Consumer confidence

W porównaniu z innymi krajami konsumentów w Polsce cechuje pesymizm głębszy niż średnia dla całej UE

Consumer Confidence Index

Źródło: Gallup Opinion Poll 2012

Postawy wobec oszczędzania

Według badania Fundacji Kronenberga z 2013 roku **61%** osób uważało, że warto oszczędzać

Według badania CBOS z 2012 roku **67%** uważało, że obecnie warto oszczędzać pieniądze na przyszłość

W badaniu CBOs z 2013 roku **63%** nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że oszczędzanie nie ma sensu

Faktyczne oszczędzanie:

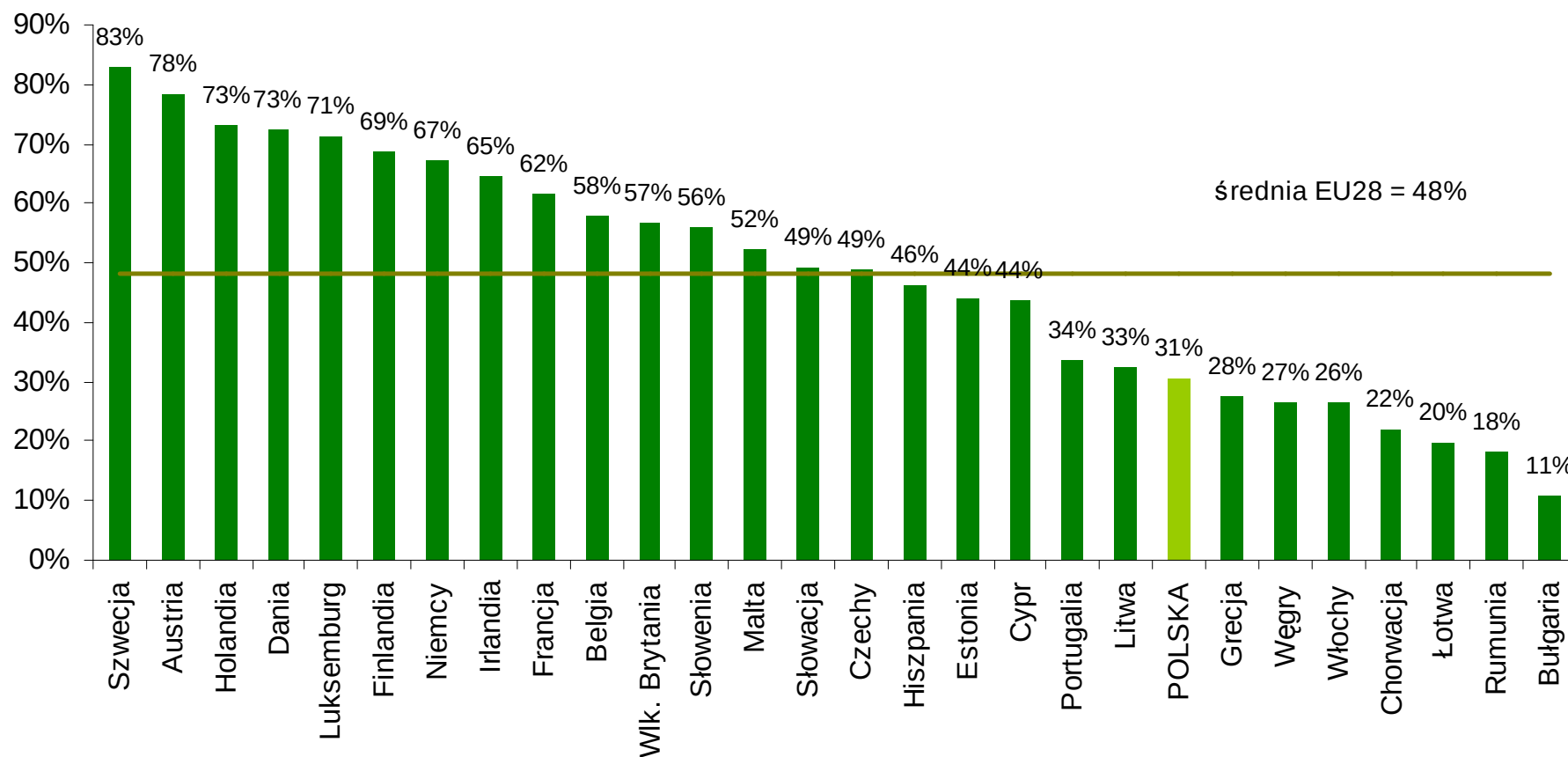
Liczba osób oszczędzających	44%	„Postawy Polaków wobec oszczędzania” Fundacja Kronenberga 2013
Liczba osób posiadających oszczędności	40%	„Polacy o swoich długach i oszczędnościach”, CBOS, marzec 2014
	40%	Diagnoza Społeczna 2013

Postawy wobec oszczędzania

W porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej odsetek oszczędzających był w 2011 poniżej średniej

Odsetek osób oszczędzających (% dorosłych)

Źródło: Global Findex 2011

Postawy wobec pożyczania

Według badania CBOS z 2012 roku tylko **14%** uważało, że obecnie opłaca się brać kredyty i pożyczki

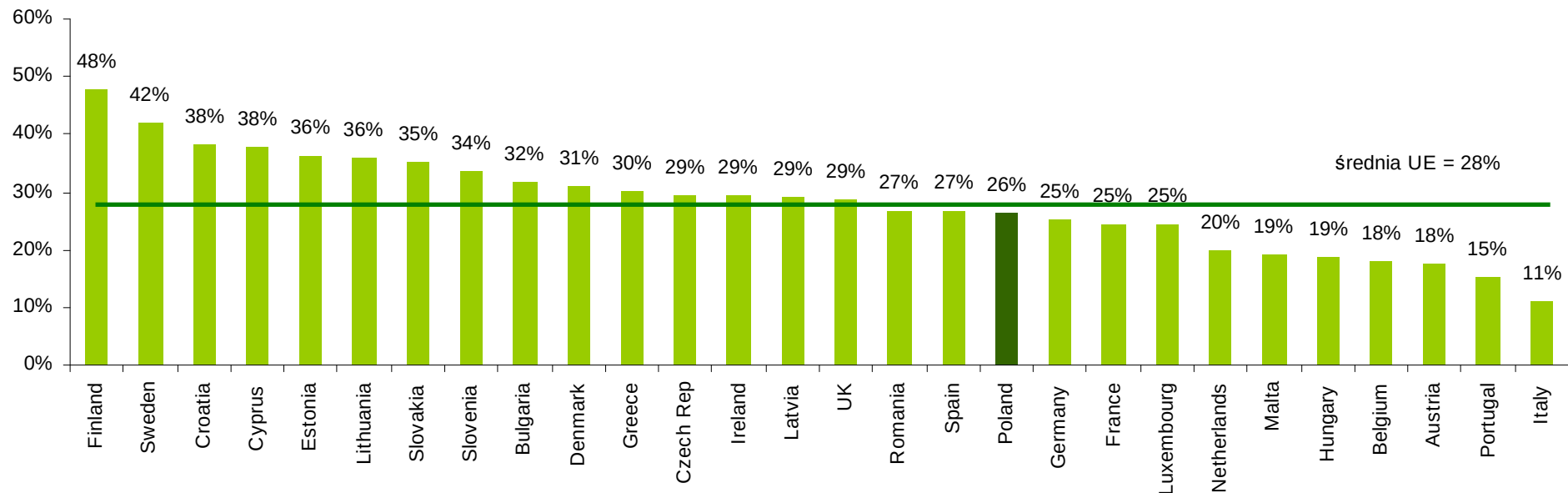
W badaniu Fundacji Kronenberga z I połowy 2014 roku **14%** planowało wziąć kredyt w ciągu najbliższych 12 miesięcy

Postawy wobec pożyczania

W porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej odsetek osób spłacających kredyt lub pożyczkę (także zaciągniętą od rodziny lub znajomych) był w 2011 zbliżony do średniej europejskiej

Odsetek osób pożyczających (% dorosłych)

Odsetek osób, które w ciągu ostatniego roku zaciągnęło kredyt/pożyczkę w instytucji finansowej lub u osób prywatnych. Źródło: Global Findex 2011

Stan wiedzy ekonomiczno-finansowej

- Poziom wiedzy ekonomiczno–finansowej Polaków badany jest od kilku lat na zlecenie NBP, KNF, UOKiK, Akcjonariatu Obywatelskiego, Fundacji Kronenberga i banków ING, Raiffeisen Polbank.

Termin	Nazwa badania	Instytucja
2014	„Stan wiedzy ekonomicznej Polaków”	Instytut Wolności i Raiffeisen Polbank
2012	“Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków”	Quality Watch dla NBP
2011	Measuring Financial Literacy	KNF według metodologii OECD/INFE
2010	Barometr Finansowy ING	ING Bank
2009	„Stan wiedzy finansowej Polaków”	DB Maison dla Fundacji Kronenberga

Stan wiedzy ekonomiczno-finansowej

Co wiemy o poziomie wiedzy?

<i>Poziom wiedzy</i>	podstawowe umiejętności matematyczne wiedza makroekonomiczna wiedza codzienna/praktyczna – znajomość produktów finansowych czynniki związane z niską wiedzą relacja poziom wiedzy - korzystanie z usług finansowych
<i>Postawy wobec wiedzy</i>	subiektywna ocena poziomu wiedzy stosunek do wiedzy ekonomicznej
<i>Dostarczanie wiedzy</i>	źródła wiedzy oczekiwania w stosunku do edukacji ekonomicznej

Stan wiedzy ekonomiczno-finansowej

Wnioski:

- wyniki z poszczególnych badań są trudno porównywalne
- raczej średni poziom wiedzy
- cechy charakterystyczne osób z niską wiedzą: wiek 55+, wykształcenie podstawowe, bardzo niskie dochody, zamieszkanie w regionie wschodnim
- widoczny wpływ uczestnictwa w lekcjach, szkoleniach, kursach z finansów i ekonomii na poziom wiedzy

	„Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków” zrealizowane przez Quality Watch dla NBP 2012	Barometr Finansowy ING 2010	OECD/INFE Measuring Financial Literacy 2011	Stan wiedzy finansowej Polaków” zrealizowane przez DB Maison dla Fundacji Kronenberga, 2009
Średnia liczba poprawnie udzielonych odpowiedzi	50%	54%	65%	41%
Odsetek badanych z bardzo dobrą wiedzą	37% badanych odpowiedziało poprawnie na większość (60%) pytań	27% badanych odpowiedziało poprawnie na większość (69%) pytań	49% badanych odpowiedziało poprawnie na większość (75%) pytań	18% badanych odpowiedziało poprawnie na większość (65%) pytań
Odsetek badanych ze słabą wiedzą	18% badanych odpowiedziało poprawnie na mniej niż 30% pytań	10% badanych odpowiedziało poprawnie na mniej niż 31% pytań	9% badanych odpowiedziało poprawnie na mniej niż 25% pytań	21% badanych odpowiedziało poprawnie na mniej niż 20% pytań
Porównania międzynarodowe		Poza 1-szą połową: Polska na 7 miejscu wśród 11 krajów	Poza 1-szą połową: Polska na 9 miejscu wśród 14 krajów	

Stan wiedzy ekonomiczno-finansowej

Co jeszcze warto wiedzieć?

STRONA POPYTOWA

Szczegółowe badanie relacji wiedza – korzystanie z usług finansowych:

- związki przyczynowo-skutkowe
- jak wiedza wpływa pozytywnie na jakie zachowania finansowe

Stan wiedzy ekonomiczno-finansowej

Co jeszcze warto wiedzieć?

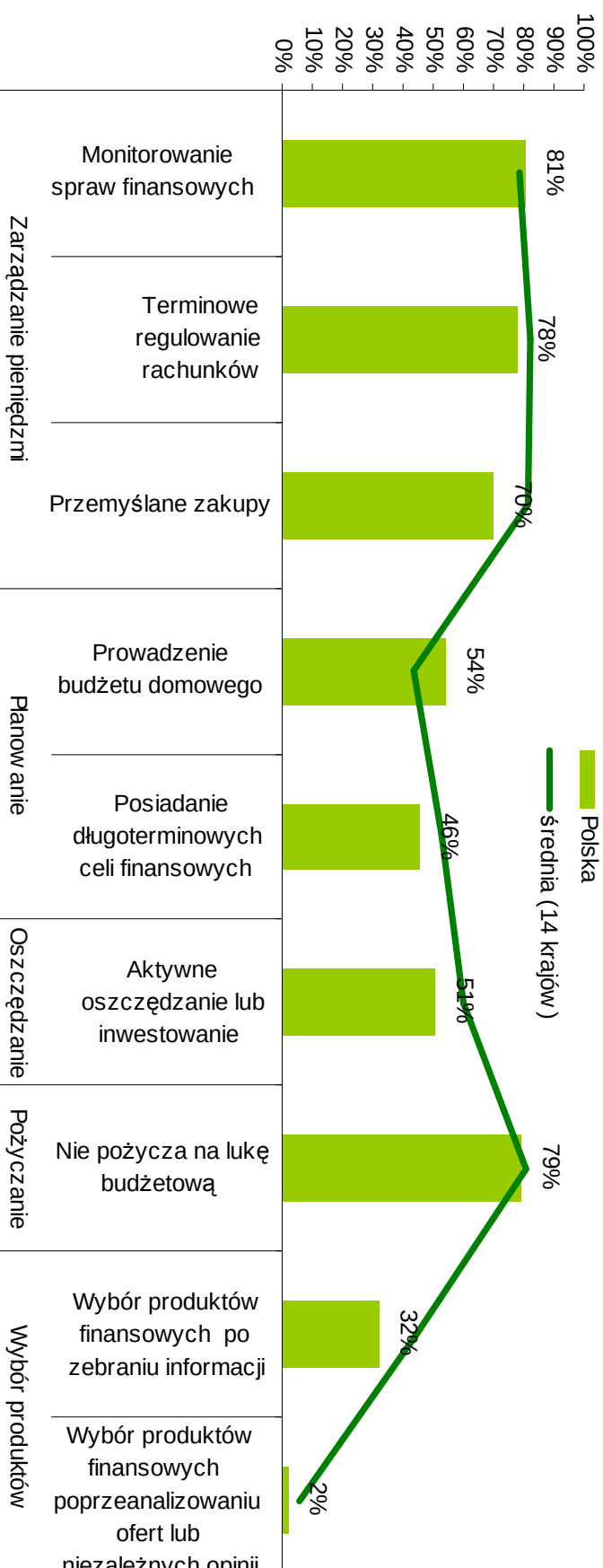
STRONA PODAŻOWA

- jakie są kanały dystrybucji wiedzy ekonomiczno-finansowej
- jaka jest skala działań edukacyjnych w szkołach – gdzie edukacja finansowa jest częścią programu, a gdzie jest dostarczana w ramach zajęć dodatkowych
- jaka jest skala działań edukacyjnych na wyższych uczelniach
- jaka jest skala działań edukacyjnych dla dorosłych – jakie organizacje dostarczają szkoleń
- jakie moduły szkoleniowe/programy zajęć istnieją i przez kogo są tworzone
- jaka część banków dostarcza edukację finansową swoim klientom i w jakiej formie

Zachowania finansowe

Zachowania finansowe Polaków są trochę gorsze w porównaniu z innymi krajami.

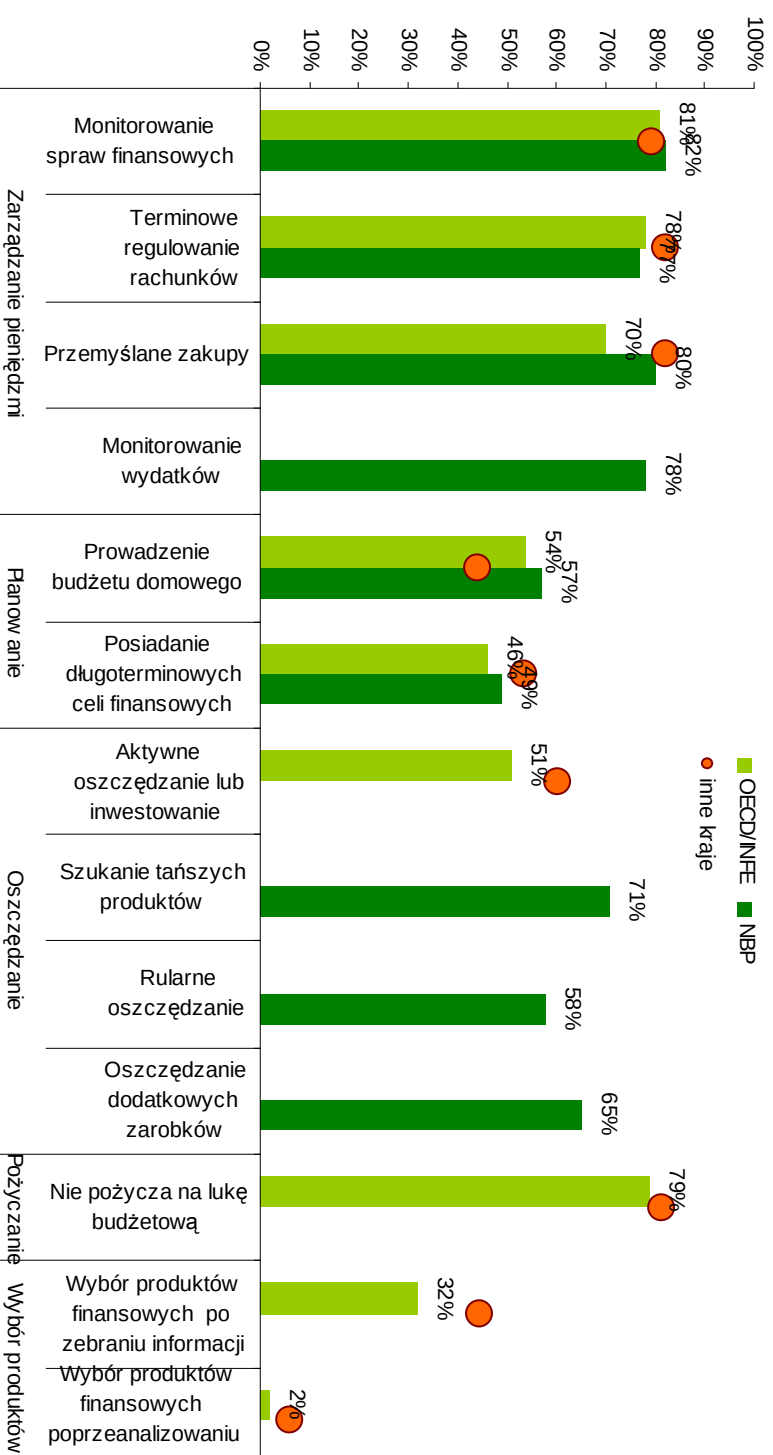

Zachowania finansowe

W porównaniu z innymi krajami więcej Polaków prowadzi budżet domowy

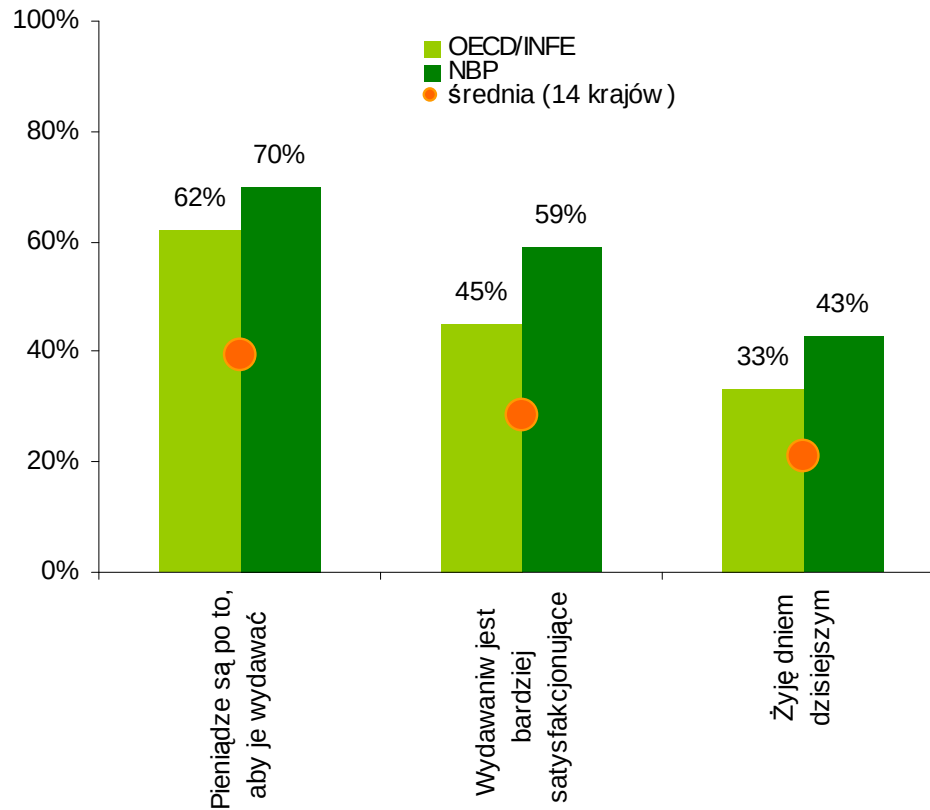
Znacznie rzadziej Polacy robią przemysłane zakupy i porównują produkty finansowe.

Postawy finansowe

Postawy Polaków wobec pieniędzy są znacznie gorsze niż w innych krajach – Polacy lubią wydawać pieniądze i cieszyć się dniem dzisiejszym

Bilans Dostępności Usług Finansowych (BDUF)

Strona regulacyjna

Inkluzywna polityka dostępu

brak badań

WNIOSKI

Ocena dostępności danych

- Poziom wykorzystania usług finansowych został dość dogłębnie przebadany w ostatnich latach, głównie w temacie kont bankowych i płatności bezgotówkowych.
- Korzystanie z produktów oszczędnościowych i ubezpieczeniowych najslabiej zbadane, choć same zachowania oszczędnościowe są corocznie badane
- Dużo danych na temat infrastruktury finansowej, ale brak szczegółowych danych regionalnych.
- Dużo informacji na temat poziomu edukacji finansowej, zachowań, postaw konsumenckich, ale brak jednoznacznych wyników co do ich wpływu na włączenie finansowe

**MetLife
Foundation**

Microfinance Centre

ul. Noakowskiego 10/38
00-666 Warsaw, Poland

www.metlife.org

Tel/fax. +48 22 622 34 65
microfinance@mfc.org.pl
www.mfc.org.pl

Dziękujemy!